

Odpowiedź Koalicji na zarzuty Instytutu Globalizacji

Jakiś czas temu Instytut Globalizacji zamieścił na swoich stronach internetowych opracowanie autorstwa pana Jacka Spendela o rzekomym fiasku idei Sprawiedliwego Handlu (Fair Trade). Opracowanie zostało oparte wyłącznie na informacjach z drugiej ręki, dobieranych według jednego klucza – krytyki Sprawiedliwego Handlu. Autor zdaje się nie zauważać licznych przykładów ludzi i społeczności, których życie poprawia się dzięki Sprawiedliwemu Handlowi. Główny wniosek płynący z tego dokumentu sprowadza się do tego, że Sprawiedliwy Handel to jeszcze jedna odmiana socjalizmu, którą należy zdemaskować w interesie konsumentów. Spróbujmy zatem przyjrzeć się zarzutom w świetle dostępnych faktów.

Jakość produktów Sprawiedliwego Handlu

Według autora producenci sprzedają na przykład dobrą kawę poza systemem Sprawiedliwego Handlu na zasadach wolnorynkowych (za możliwie wysoką cenę), zaś w jego ramach oferują kawę gorszej jakości po ustalonej, sztywnej cenie – i ta konstrukcja myślowa jest dowodem jedynym, nie popartym żadnymi faktami. Rzeczywistość jest zgoła odmienna. Przykładem może być polski koncern PKN Orlen, który oferuje kawę Sprawiedliwego Handlu na swoich stacjach benzynowych, kierując się głównie jej jakością. Przedstawiciel koncernu, pan Marek Badawika, tak pisał o przyczynach tej decyzji: „Menadżer ds. kategorii odpowiedzialny za rodzaj kawy z racji z dobrego gustu kawosza na przetargu wybrała właśnie tę kawę”. To nie jedyna taka opinia. Kenneth Davids, autor specjalistycznego serwisu [coffeereview.com](http://www.coffeereview.com), podsumowuje przeprowadzone testy kaw Sprawiedliwego Handlu w następujący sposób: „Przetestowaliśmy smak 46 kaw z certyfikatem Sprawiedliwego Handlu. (...) Ich jakość zrobiła na nas duże wrażenie. Średnia ocena wyniosła niemal dokładnie 87 punktów. Tylko do dwóch kaw mieliśmy zastrzeżenia smakowe, choć żaden z tych dwóch gatunków nie był krańcowo zły”¹.

Wpływ Sprawiedliwego Handlu na beneficjentów

Choć autor pisze o *niezmiennie złej sytuacji biednych zaangażowanych w projekty*, nie przedstawia żadnych dowodów na poparcie swoich tez. Autor zdaje się również nie zauważać badań naukowych, z których wynika coś zupełnie przeciwnego. Docent Daniel Jaffee z Michigan State University, który przez cztery lata badał wpływ Sprawiedliwego Handlu na życie rolników ze spółdzielni Michiza w Meksyku, stwierdza co następuje: „Dzięki kontraktom Sprawiedliwego Handlu zmniejszyła się zadłużenie gospodarstw domowych, a rolnikom łatwiej jest wyżywić swoje dzieci oraz je kształcić. Sprawiedliwy Handel daje rolnikom częściową ochronę przed najgorszymi aspektami kryzysu, co umożliwi im przestawianie się na bardziej zrównoważone metody upraw”².

Podział zysków

Według danych brytyjskiego Instytutu im. Adama Smitha do producentów trafia jedynie ok. 10 proc. premii ze sprzedaży produktów. Aż 90 proc. zgarniają pośrednicy z bogatych krajów.

Przytoczony cytat wyraźnie wskazuje, że autor myli podstawowe pojęcia. Producenci otrzymują przede wszystkim co najmniej gwarantowaną cenę minimalną Sprawiedliwego Handlu (choć nie należy do rzadkości, że organizacje importerskie płacą więcej), do której doliczana jest dodatkowo premia za produkty ekologiczne oraz ok. 10% premii na projekty rozwojowe dla całych społeczności lokalnych (np. na budowę szkół, wodociągów, ośrodków zdrowia, szkolenia itp.). Przykład podziału dochodów w Sprawiedliwym Handlu

¹ CoffeeReview.com – <http://www.coffeereview.com/article.cfm?ID=165>

² Wikipedia – http://en.wikipedia.org/wiki/Fair_trade_impact_studies

można znaleźć m.in. na stronie firmy El Puente³. Wynika z niego, że przeciętnie 37% ceny detalicznej (w zależności np. od stopnia przetworzenia produktu) trafia do producentów, co na rynku konwencjonalnym jest dla nich absolutnie nieosiągalne.

Kalkulacja cen

Producenci certyfikowani Fair Trade otrzymują sztywną cenę minimalną 1,26 USD za funt kawy lub 0,05 USD więcej, jeśli cena rynkowa jest wyższa niż cena minimalna.

Powyższe zdanie zawiera błąd merytoryczny. Źródło, do którego odnosi się autor (TransFair USA), wskazuje wyraźnie, iż cena minimalna wynosi 1,25 USD plus 0,20 USD jeśli kawa ma certyfikat ekologiczny. Natomiast w przypadku, gdy cena rynkowa wzrasta powyżej tej kwoty, cena minimalna podnosi się do poziomu ceny rynkowej. Argument „sztywnej ceny”, na którym opiera się wiele wniosków raportu, jest tym samym nieprawdziwy.

Cena minimalna jest kalkulowana na podstawie rzeczywistych kosztów produkcji, do których zalicza się godziwe wynagrodzenie dla ludzi pracujących przy produkcji. Jest to zgodne z naczelną zasadą ekonomii społecznej (nie tylko Sprawiedliwego Handlu), iż człowiek jest ważniejszy od zysku.

Wbrew twierdzeniom pana Spendela Sprawiedliwy Handel rozwija się dynamicznie, o czym świadczy choćby fakt, iż sprzedaż produktów Sprawiedliwego Handlu na świecie od lat wzrasta ponad 20% rocznie⁴, także w czasie kryzysu dotyczącego handlu konwencjonalny, zaś rola Sprawiedliwego Handlu w zrównoważonym rozwoju jest zauważana i pozytywnie oceniana np. przez instytucje Unii Europejskiej⁵.

Jako platforma skupiająca 11 organizacji pozarządowych zajmujących się Sprawiedliwym Handlem, współpracą rozwojową i zrównoważonym rozwojem, uważamy iż tekst opublikowany przez pana Jacka Spendla, a firmowany przez Instytut Globalizacji, w żadnym wypadku nie odnosi się do dostępnych faktów. Wprowadzając w błąd konsumentów, działa krzywdząco na marginalizowanych producentów z ubogich regionów świata, dla których Sprawiedliwy Handel jest często jedyną szansą na podźwignięcie się z ubóstwa. Dlatego w trosce o ich dobro oczekujemy solidnych argumentów i rzeczowej dyskusji na temat Sprawiedliwego Handlu w naszym kraju.

Koalicja Sprawiedliwego Handlu⁶

Opracowano na podstawie tekstu przygotowanego przez pana Wojciecha Ziębę z Polskiego Stowarzyszenia Sprawiedliwego Handlu „Trzeci Świat i My” i dostępnego w pełnej wersji na www.sprawiedliwyhandel.pl⁷.

³ El Puente – <http://el-puente.de/lilac/cms/de/28,91f87a3ac251b4de27033bfe11a91c25,/EL-PUENTEund-Fairer-Handel/Fairer-Handel-Preiskalkulation.html>

⁴ Fairtrade Foundation – http://www.fairtrade.org.uk/press_office/press_releases_and_statements/jun_2009/global_fairtrade_sales_increase_by_22.aspx

⁵ Zobacz http://www.europa-eu-un.org/articles/en/article_3335_en.htm oraz http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/may/tradoc_143089.pdf

⁶ Koalicja Sprawiedliwego Handlu jest ogólnopolską platformą reprezentującą 11 organizacji pozarządowych skupionych wokół szerzenia idei Sprawiedliwego Handlu. Są to: Polska Akcja Humanitarna, Polskie Stowarzyszenie Sprawiedliwego Handlu „Trzeci Świat i My”, Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć, Grupa eFTe Warszawa, Salezjański Wolontariat Misyjny „Młodzi Światu”, Dom Spotkań im. Angelusa Silesiusa, Fundacja Wspierania Inicjatyw Ekologicznych, Stowarzyszenie Lokalnych Ośrodków Twórczych, Fundacja Projekt Caracol, Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła”, Towarzystwo dla Natury i Człowieka.

⁷Zobacz <http://www.sprawiedliwyhandel.pl/web/guest/kto-kontroluje-sprawiedliwy-handel1>